

Приказюк Н.В.,
д.е.н., професор,
завідувач кафедри страхування, банківської справи та ризик-менеджменту,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Поліщук І.В.,
здобувач ступеня доктор філософії (PhD) кафедри страхування, банківської
справи та ризик-менеджменту,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СТРАХОВИКІВ: ВИКЛИКИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Інвестиційна діяльність відіграє важливу роль у діяльності страхових компаній (далі – СК). Грамотна побудова даного процесу має своє позитивне відображення на всьому переліку показників успішності страховика, починаючи від прибутковості і до репутації установи.

Інвестиційна діяльність страховика – це діяльність страхової компанії, пов’язана із розміщенням тимчасово вільних коштів та отримання певної вигоди [1]. Саме завдяки вдалому управлінню інвестиційною діяльністю прибутковість страховиків є достатньою навіть при погіршенні коефіцієнтів збитковості та загальної ефективності діяльності СК (як було у 2023 році) [2].

Протягом останніх п’яти років український фінансовий ринок пережив не одне потрясіння. Світова пандемія та повномасштабне вторгнення змусили змінити підхід до управління більшості процесів.

Страховий ринок, який є частиною фінансового, також певною мірою модифікувався – як кількісно, так і якісно. Україна стає все більш залученою у процеси світового господарства, переймає міжнародні практики та ділиться своїми. Європейський напрям розвитку страхового ринку, вектор на який було взято ще у докарантинний період, є одним із найбільш прийнятних варіантів щодо покращення умов взаємодії учасників даного ринку та результативності його діяльності [3].

Протягом останніх п’яти років український страховий ринок зазнав значних змін (табл. 1). Кількість страхових установ зменшилася втричі, в тому числі – life-страховиків – удвічі, а non-life – у 3,5 рази. Незважаючи на це, загальний обсяг валових страхових премій (далі – ВСП) збільшився на 17%. Відповідно, концентрація ринку щороку посилювалася. Загальний обсяг ВСП суттєво скоротився у 2022 році, порівняно з попереднім – зменшився на 20%. Це відбулося внаслідок нестабільності фінансового ринку під час повномасштабного вторгнення та усіх ризиків, пов’язаних з цим. Однак за наступний рік ринок відновився, а вже в 2024 році показники перебільшили рівень до повномасштабного вторгнення. Структура поділу ВСП на сектори life та non-life страхування не мала значних коливань – 11% та 89% відповідно.

Таблиця 1 - Основні показники страхового ринку в Україні протягом 2020-2024 рр.

| Показник / Рік | 2020 | 2021 | 2022 | 2023 | 2024 |
|---------------------------------------|--------|--------|--------|--------|--------|
| Кількість страхових компаній, в т.ч.: | 210 | 155 | 128 | 101 | 65 |
| Life - страхування | 20 | 13 | 12 | 12 | 10 |
| Non-life - страхування | 190 | 142 | 116 | 89 | 55 |
| Обсяг ВСП, млн грн., в т.ч.: | 45 176 | 49 708 | 39 662 | 47 015 | 53 079 |
| Life - страхування | 5 018 | 5 887 | 4 812 | 5 164 | 5 725 |
| Non-life - страхування | 40 158 | 43 821 | 34 849 | 41 851 | 47 354 |

Джерело: складено автором на основі даних НБУ [4].

Аналізуючи інвестиційну діяльність українських страховиків доцільно буде звернути увагу на їх інвестиційний портфель, зокрема – розподіл часток у ньому (рис. 1). Більшу частину портфеля (53%-65%) стабільно займають депозити та державні цінні папери. Протягом останнього року частка депозитів вперше за аналізований період перевищила вкладення у ОВДП (32%) та зайняла третину всього портфеля. Близько десятої частини займають кошти на поточних рахунках, і подібну частку мають залишки в МТСБУ. Частка вкладень у нерухоме майно протягом 2020-2024 рр. зменшилася з 10% до 4%.

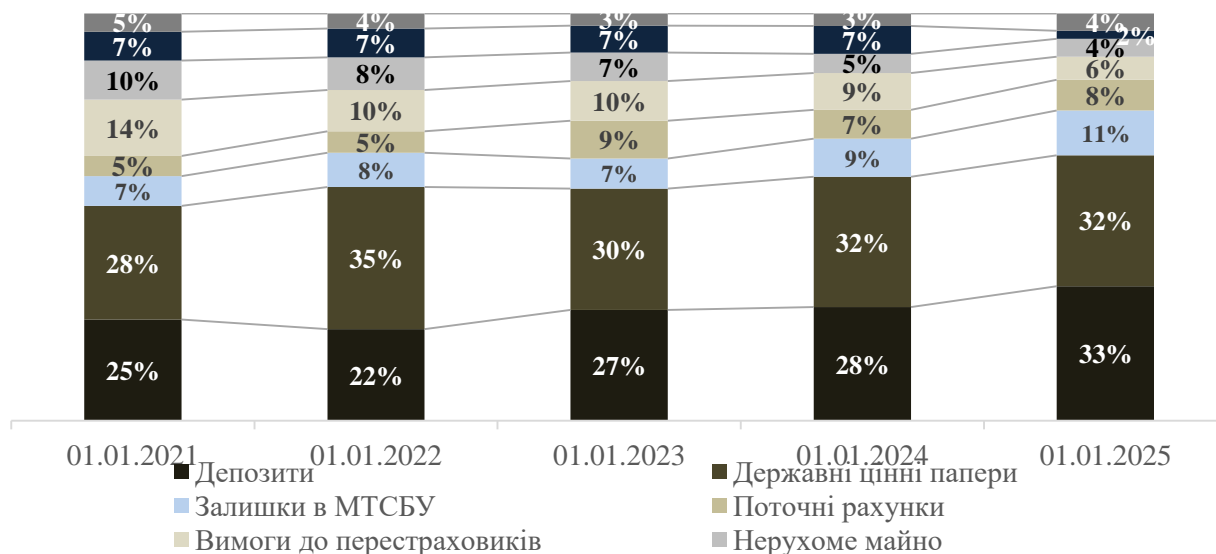


Рисунок 1 - Структура прийнятних активів страхових компаній України протягом 2020-2024 рр.

Джерело: складено автором на основі даних НБУ [4].

Загалом, структурний поділ інвестиційного портфеля українських страховиків відображає особливості розвитку фінансового ринку та поточних викликів, пов'язаних з нестабільністю.

Розглядаючи структуру інвестиційного портфеля страхових компаній країн, що входять до Європейської економічної зони, можна дійти до висновку про інший підхід до управління інвестиційною діяльністю даних установ (рис. 2).

Основу інвестиційного портфеля страховиків ЄЗ станом на кінець 2024 року формують вкладення у облігації державного та корпоративного сектору (більше 50% портфеля).

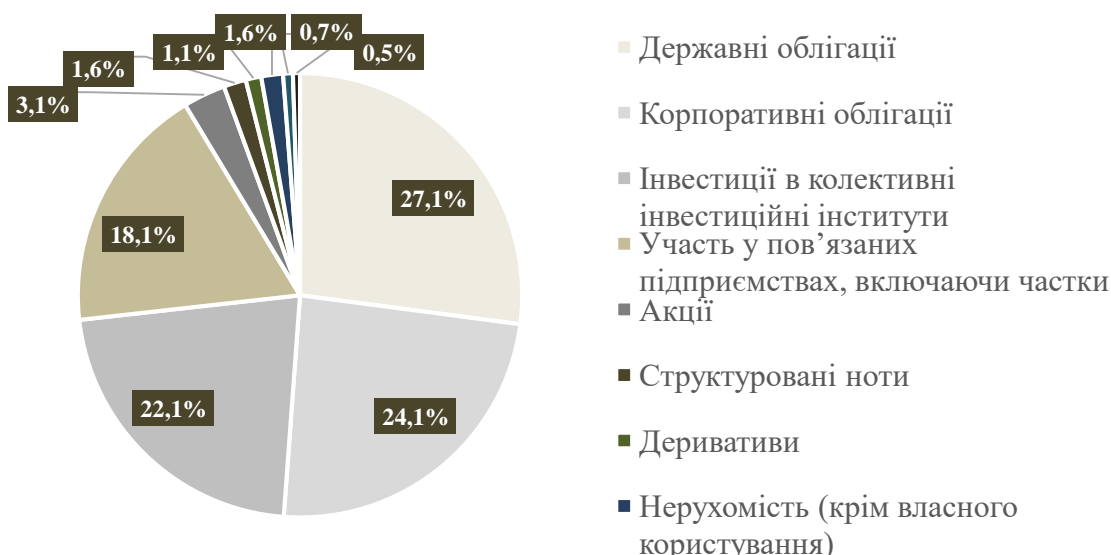


Рисунок 2. Структура інвестиційного портфеля страховиків у ЄЕЗ за ІV кв. 2024 р.

Джерело: складено автором на основі даних ЕІОРА [5].

Вагомим складовими також є вкладення у інвестиційні фонди – 22% та акції пов'язаних компаній (18%). Схожість з українською практикою прослідковується лише у значній частці інвестицій у державні цінні папери.

Депозити, на відміну від українських СК, займають одну з найменших часток – менше 1%. Прямі вкладення у нерухомість також не користуються попитом серед європейських страховиків і займають до 2% у портфелі.

Звісно, українські страховики здійснюють управління інвестиційною діяльністю, насамперед, з використанням ризико-орієнтованого підходу. Однак, європейська практика демонструє, що можна вкладати у інші класи активів, не перевищуючи при цьому прийнятної рівня ризиковості інвестицій та зберігаючи прибутковність.

Ще одним важливим питанням у контексті інвестиційної діяльності страхових компаній є дотримання ESG-принципів. Значущість впровадження ESG-принципів у діяльність страхових компаній, як і інших фінансових інститутів, зростає під впливом цілого комплексу зовнішніх і внутрішніх чинників, що обумовлюють трансформацію фінансової системи в напрямі сталого розвитку [6]. ESG-підходи допомагають підвищити довіру до страховиків, знижують репутаційні та операційні ризики, а також відкривають доступ до спеціалізованих фінансових інструментів, зокрема «зелених» облігацій. Крім того страхові компанії, розміщуючи кошти, здатні впливати на бізнес-практики інших компаній, підтримуючи сталий розвиток через інвестиції у відповідальні проекти.

Відповідно, основними перешкодами для впровадження європейського досвіду в Україні є обмежений доступ до ширшого спектру фінансових інструментів (в т.ч. через поточну політичну та економічну нестабільність), високі ризики інвестування у потенційно більш прибуткові активи, ніж ОВДП та депозити, регуляторні обмеження та недостатня диверсифікація вкладень.

Таким чином, можна підсумувати, що підхід до управління інвестиційною діяльністю українських страховиків частково схожий до європейського, але розбіжностей набагато більше. Насамперед у тому, що стосується вибору класів активів, що складають основу портфеля. Зважаючи на те, що український страховий ринок демонструє зростання, установам та наглядовому органу варто звернути увагу на перегляд підходу до формування регуляторних рамок інвестиційної діяльності страхових компаній.

Список використаних джерел

1. Міждисциплінарний словник зі страхування ризик-менеджменту / Р. Пікус та ін. Київ : Логос, 2015. 508 с.
2. Огляд небанківського фінансового сектору - Березень 2025. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Nonbanking_Sector_Review_2025-03.pdf?v=13 (дата звернення: 10.04.2025).
3. Приказюк Н. В. Страхова система України: теорія, методологія, практика: монографія. К.: Логос, 2017. 611 с.
4. Наглядова статистика. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 22.04.2025).
5. Insurance statistics. *European Insurance and Occupational Pensions Authority*. Європейська організація зі страхування та пенсійного забезпечення. URL: http://eiopa.europa.eu/tools-and-data/insurance-statistics_en (дата звернення: 21.04.2025).
6. Приказюк Н.В. Впровадження принципів ESG небанківськими фінансовими інститутами: тенденції та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 61. С. 62-66. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-39>

Татаріна Т.В.,

к.е.н, доцент, доцент кафедри банківської справи та страхування,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР ЗМІН В РЕГУЛЮВАННІ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ В УКРАЇНІ

Діяльність посередників на ринку страхування, як і в інших секторах економіки країни, необхідна і важлива, адже вона є з'єднувальною ланкою між основними суб'єктами страхування: страховими компаніями і страхувальниками. Роль та необхідність їх функціонування на ринку страхування важко переоцінити. «Посередники володіють новітньою інформацією про тенденції розвитку як на вітчизняному, так і світовому ринках, надають необхідні консультаційні послуги щодо вибору найкращої страхової пропозиції, удосконалюють спектр своїх послуг і наповнюють їх новими. У розвинених країнах страховий посередник, як і сімейний юрист, лікар –